

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİNİN

KORUNMASINDA BUNLARIN ÜRETİMİNDE VE

PAZARLANMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE

ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ

AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI

KOMİSYONU

ARTVİN TOPLANTI TUTANAKLARI

12 Ekim Cumartesi

Artvin Borçka Karağöl Basın Toplantısı

Artvin Şavşat Karağöl Basın Toplantısı

Artvin Şavşak evi Basın Basın Toplantısı

Artvin Şavşat Alıç Plantasyonu Basın Toplantısı

Artvin Çoruh Üniversitesi ANG Botanik Bahçesi Çalışma Ziyareti

12 Ekim 2019 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 09.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Borçka Karagöl Basın Toplantısı)

MUHABİR - Yerinde incelemeye geldik Karagöl'e Vekilim, neler tespit ettik, onlarla ilgili bir değerlendirme yapabilir misiniz Karadeniz'in genel turuyla ilgili, şimdiye kadar gördüğümüz yerlerle ilgili.

BAŞKAN - Evet, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Araştırma Komisyonu olarak yerinde inceleme yaptık. Dün sabah Trabzon Havaalanına indik, oradan Rize, arkasından bu gece burada Borçka'da kaldık. Biliyorsunuz Artvin "en"ler şehri, en fazla bitki çeşitliliğinin olduğu yer. Son olarak, şimdi burada hocamızdan aldık 2.727 bitki çeşitliliği var, yalnızca Borçka Karagöl'ün bu civarında 900 tane bitki çeşitliliği var. Burası ülkemizin bitki çeşitliliği olarak en zengin yerlerinden birisi, burası tabiat parkı, bu Karagöl aynı şekilde. Görüyorsunuz sonbahar ayında yani burada ağaç türü olarak büyük ağaçlardan mesela ladini görüyoruz göknarı görüyoruz ve yine kayın ormanlarını görüyoruz. Burası çok zengin bir yer ve doğaseverlerin de en çok katıldığı yer, bu mevsimde bile yolda gelirken çok insan burayı gezmeye, görmeye geliyor. Biz bugün bu gezimizi devam ettireceğiz, Şavşat'a gideceğiz, orada da bir Şavşat Karagöl'ümüz var ve bu heyet olarak bayağı bir kalabalık milletvekili olarak geldik hem Komisyonumuz üyesi olarak hem geçmiş dönem milletvekillerinden Komisyona katkısı olanlar ve özellikle de ev sahibimiz olan Artvin Milletvekilimiz Erkan Balta'yla bugün gezeceğiz, yukarıda şeylere çıkacağız, tekrar botanik parkı bulunduğu yerlere gideceğiz. Dün biz aynı zamanda dünyanın en büyük botanik parklarından birisini Batum'da yerinde incelemiş olduk. Yani orasına 1881'de başlamış 1900'lü yılların başında bitirmişler, müthiş bir yer ama orasını da örnek olarak daha da güzel burada bir botanik parkı yapacağız inşallah.

Komisyonumuz incelemelerine devam ediyor ve gerçekten de bu ülkemizin zenginliğini 12 binin üzerindeki biyoçeşitliliğini ve endemik türlerini yerinde görüyor, bunların korunmasını sağlayacağız. İnşallah buradan da üretime geçerek ülkemizin ekonomisine büyük katkıda bulunacağız. Yine kırsalın kalkınmasıyla ilgili de büyük bir katkıda bulunacağız ve kasım ayının 21'inde raporumuzu hazır bir şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağız inşallah.

MUHABİR – Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Kapanma Saati:09.34

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şavşat Karagöl Basın Toplantısı)

BAŞKAN – Çok kıymetli arkadaşlar, milletvekillerim, Kaymakamımız, Belediye Başkanımız, çok değerli Artvinli, Şavşatlı dostlarımız, basın mensupları; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

İki gündür Doğu Karadeniz’deyiz. Öncelikle Trabzon’a geldik ve Çamburnu’nda sarıçamın denize indiği yerde başladık incelemelere. Daha sonra Rize ilimiz, ondan sonra Batum Botanik Parkı, dün gecedен bu yana da Artvin sınırları içerisindeyiz. Artvin “en”ler şehri dedik. Gerçekten onu da görüyoruz, İklim de çok değişiyor. Sabah Borçka’nın Karagöl’üne çıktık yağmur altında, şimdi günlük güneşlik, sanki böyle yani Akdeniz’de bir hava güneş açtı. Şu anda da Şavşat’ın Karagöl’üdeyiz. Gerçekten buralar bir yeryüzü cenneti ve bizim de Komisyonumuzun, tıbbi ve aromatik bitkinin en zengin olduğu bölgeler. Yani 2.727 bitki çeşidi olan, endemik tür olarak yalnızca Borçka Karagöl’ünün etrafında bile bitki çeşitliliği 900’ün üzerinde. Herhâlde burada da sayı olarak 850 civarında. Yani Borçka’nın Karagöl’ü ile Şavşat’ın Karagöl’ü yarışıyor yani. 850 civarında bitki çeşitliliği olan bir yer. Burada biz incelemelerimizi yapıyoruz. Tabii, bunlar ülkemizin zenginliği. İşte baraj bakımından en fazla barajın olduğu il, 5 tane Çoruh Nehri üzerinde barajımız var dedik. Tabii, barajlar önce belki yerleşim yerlerini ve diğer yerlerimizi su altında bırakmış gibi görünse de ama şimdi onun zenginliklerini görüyoruz. Bunu bir fırsata çeviriyoruz. İşte orada balık üretimi derken yine ülkenin en fazla balık ihraç eden ili pozisyonuna gelmişsiniz, yine bir “en”lerin içerisindeyiz ama bizim konumuz tabii, tıbbi ve aromatik bitkiler. O konuda da bu zenginliği görüp daha sonra bunu burada kırsal kalkınmada kullanmamız gerekiyor, bu zenginliği. Yine aynı şekilde tedavide kullanmamız lazım. Burada fitoterapi deyip sağlık turizmine açmamız gerekiyor bu yerleri. Onun peşindeyiz inşallah ve dünyada tıbbi ve aromatik bitkiler çok kullanılır oldu. Sektör olarak şu anda 115 milyar dolar denirken önümüzdeki yıllarda 500 milyar dolara çıkacak, bizim de ülkemize milyon dolarlarken 2023’te 5 milyar dolar, eğer 500 milyar dolara çıkınca da yani yüzde 10’unu bulan bir 50 milyar dolarlık bir hacmimiz olması lazım bu işin ileriki yıllarda. Onun peşindeyiz şu anda. İnşallah güzel bir rapor yapacağız.

Biz burada gerçekten çok güzel bir ev sahipliği görüyoruz. Başta aynı çatı altında Gazi Meclisimizde görev yapmaktan keyif aldığımız Artvin Milletvekilimiz Erkan Balta Beyefendi çok güzel bir ev sahipliği yaptı. Yine kaymakamlarımız, ondan sonra, diğer yerel sivil toplum kuruluşları, belediye başkanlarımız, bize karşılayan siyasi parti temsilcilerimiz bize güzel ev sahipliği yaptılar. Yani Artvin’in güler yüzlü insanlarıyla karşılaşmaktan çok mutlu olduk. Hatta gezerken de tatile gelen yahut da buraları görmek isteyen diğer illerden gelen insanlar da güler yüzlerini gördük buralarda.

Hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum ve sözü de milletvekilimize, ev sahibimize veriyorum.

Buyurun.

ERTUNÇ ERKAN BALTA (Artvin) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Öncelikle tabii, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Komisyonumuzun -Meclisin- Artvin'i ziyaretinden duyduğum memnuniyeti ifade etmek istiyorum. Başkanımın da ifade ettiği gibi, tıbbi ve aromatik bitkilerin en zengin olarak bulunduğu bölge de Artvin bölgesi. 500 çeşit tıbbi ve aromatik bitkinin yaklaşık 300-350'si Artvin'de bulunuyor. Hâliyle Komisyonumuzun gezileri içerisinde Artvin ziyaretinin de ayrı bir yeri, ayrı bir değeri olduğunu da ifade etmem gerekir. Artvin "en"lerin şehri, en fazla bitki türünün olduğu, en fazla şelalenin olduğu, yaban hayatı açısından Türkiye'nin en zengin illerinden birisi olduğu gibi doğal güzellikleri itibarıyla da doyumsuz, emsalsiz manzaraların, güzelliklerin olduğu bir il.

Şavşat ilçemiz de herhâlde bu noktada ülkemizde de Artvin'de de başı çekmektedir. Hangi tarafa yüzünüzü çevirseniz, fotoğraf çekseniz âdeta tablo yapıp asabilirsiniz, öyle güzellikte bir ilçemizdir. Bugün bu ziyaretimizde bir yandan tıbbi aromatik bitkilerin üretimi yapılan tesisleri geziyoruz, bir yandan da bu coğrafyanın, bu iklimin sunmuş olduğu bitki çeşitliliğini de yerinde görmüş oluyoruz. Hocalarımızdan bilgi alıyoruz. Yararlı bir ziyaret olduğuna inanıyoruz.

Tekrar misafirlerimize hoş geldiniz diyorum.

BAŞKAN - Burada bir açıklamada daha bulunacağım. Tabii, biz Artvin deyince -ben ikinci nesil ormancıyım, ikinci nesil siyasetçi olmaya çalışıyorum- Orman Bölge Müdürlüğüyle ve geçmiş yıllarda siyasetçisiyle... Hasan Ekinci buralı kendisi, Orman Bakanlığımızı yaptı yıllar önce. Benim amcam da orman mühendisiydi. Borçka'da Hasan Ekinci işletme müdürü, Çiftköprü'de amcam da şey, 1973-74' yıllarında, birçoğunuzun doğmadığı zaman. Gerçekten orman teşkilatı burada çok güzel işler yapmış. Burada Orman Bölge Müdürlüğümüz de yeni göreve başladı. Yine, Millî Parklar Bölge Müdürlüğümüzün de güzel çalışmaları var. Mesela buraya geldik, bir yanlış şey gördük. İlk anda daha önce burayı millî park ilan eden Nevzat Ceylan abimiz ilk buranın millî park oluşunu... Şu anda Ankara Milletvekilimiz o da burada, aynı ekipteyiz. Geldik, şu binayı gördük. "Ya, eyvah bu bina çok kötü bir bina." dedik. Binanın kötülüğü şu: Zamanında burası tabii turizm açılmadan önce, belki de millî park olmadan önce nedir? İşçi barakası diye yapılmış, işçilerimiz burada çalışırken. Ama şimdiki anlayışla bu binayı şimdi arkadaşlarımız yıkacaklar, onun yerine gelirken gördüğümüz, köylülerimizin de yaptığı doğaya uygun, ahşap ağırlıklı güzel bir bina yapılacak buraya, projesi hazır. Onu da şimdi burada hemen arkadaşlarımız bize de söylediler, onu da söylemek zorundaydım yani. Yani buraya uygun güzel bir bina olacak inşallah burada. Yani bu doğada doğaya aykırı ne yaparsak hemen kendini gösteriyor yani sırtarıyor yani. Onun için...

ERTUNÇ ERKAN BALTA (Artvin) – Başkanım, ben de müsaadenizle bir şey ilave etmek istiyorum.

Bu doğal güzelliklerin korunması önemli tabii. Mesela Karadeniz'de, Trabzon'da, Rize'de Ayder gibi, Uzungöl gibi turizmle daha erken tanışmış yerlerde çarpık, kontrolsüz bir yapılaşma oldu. Bugün oralar beton yığına dönüştü ve kentsel dönüşüm kapsamında neredeyse o binaların tamamının yıkılması planlanıyor. Artvin belki turizmde geri kaldı biraz. Bu bir avantaj oldu bugün için. Şimdi Borçka Karagöl'ün, Şavşat Karagöl'ün, Hatıla Millî Parkının turizm gelişim planları hazırlandı yani diğer bölgelerde görüldüğü gibi herkes dilediği yere dilediği türde yapı yapamayacak. O coğrafyaya uygun, oranın mimari kimliğine uygun ve oradaki tabii değerleri bozmayacak, tahrip etmeyecek şekilde yapılaşma olacak. Nerede dinlenme tesisi olur, nerede otel olur, nerede yol olur, bunların her biri planlanmış vaziyette. Bu konuda da benden önceki milletvekilimiz İsrail Bey'in çok büyük çabası oldu, ona da hem ülkemiz adına hem Artvin adına -çünkü bunlar ülkemizin değeri aynı zamanda- teşekkür etmemiz gerekir.

BAŞKAN - İsrail Bey'le biz de aynı çatı altında görev yaptık. Yani Artvin'imize çok büyük katkıları olan, şimdi de külliyyede görev alan... Yani ondan da Allah razı olsun, onu anmadan buradan geçemeyiz yani bize de emeği var yani bu Artvin'in tanıtımı konusunda, yatırımları konusunda. Ona da çok teşekkür ediyoruz buradan. Allah hayırlı, uzun ömürler, hayırlı hizmetler versin.

ERTUNÇ ERKAN BALTA (Artvin) – Başkanım, ayrıca yine böyle hem ekranların karşısında hem de hemşerilerimizin karşısında bugün hocamız da o konuda doyurucu bilgiler verdi. Artvin, Akdeniz, Karadeniz, doğu, Kafkasya'ya ait bitkileri kendi bünyesinde, kendi sınırları içerisinde barındıran özel bir il. Böyle olunca tıbbi ve aromatik bitkiler sahasındaki çalışmaların şimdiden sonra yapılacak planlamalarda da zannediyorum komisyonumu Artvin'in ayrı bir yer tutması...

BAŞKAN – Zaten Komisyonumuzda da özellikle bu il gezilerinde Artvin'e gelmeden, buraları görmeden olmazdı. Zaten Komisyonun kuruluşunda da yani sizin bu Komisyonunda olmanızın bir sebebi de buydu. Normalde bizde tıpçılar var, eczacılar var, ormancılar var. Aramızda yine Akdeniz ormancısı, Mersin Milletvekilimiz Ali Cumhur Taşkın Bey de burada, bizim gibi ormancılar var. Ama inşallah güzel bir rapor çıkaracağız ve bu işlerin de önemini yasama organı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi önemsemi ki 26'ncı Dönemde bu komisyon kuruldu. Burada Çorum Milletvekilimiz var 26'ncı dönemden, Bizim de Onursal Başkanımız diyoruz, onunla beraber kuruldu, bu dönemde de devam ediyoruz inşallah.

Teşekkür ediyoruz.

Buyurun Sayın Kaymakamım.

ŞAVŞAT KAYMAKAMI MUSA GÖKTAŞ - Teşekkür etmek istiyorum.

Meclis Araştırma Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri, Sayın Başkanımız; sayın milletvekillerimizi ilçemizde ağırlamaktan, Şavşat Karagöl'ümüzde ağırlamaktan büyük bir gurur, onur ve mutluluk duyuyoruz. Bu, Meclisimizin tıbbi ve aromatik bitkiler konusunda yapacağı araştırmaların da ilçemize ve bölgemize ışık tutacağını ve çok büyük katkılar sunacağını düşünüyoruz. Bu nedenle kendilerine bir kez daha teşekkür ediyor, Meclisimizin araştırmalarının ilçemize, ilimize, ülkemize, milletimize hayırlar getirmesini diliyor, hepsine tekrardan teşekkürlerimle hoş geldiniz diyorum.

BAŞKAN – Evet, çok teşekkür ediyoruz, sağ olun.

Kapanma Saati: 10.41

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 12.30

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Güleender AÇANAL (Şanlıurfa)
(Artvin Şavşat Evi Basın Toplantısı)

BAŞKAN – Çok kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım, milletvekili arkadaşlarım, Değerli Kaymakamımız, çok değerli bölge müdürlerimiz, çok değerli Şavşatlılar; gerçekten, Artvin’de her gittiğimiz noktada bir heyecan duyuyoruz, değişik bir ilk görüyoruz. Burada da bir derneğimiz var; ŞAVKADER yani Sakin Şehir Şavşat’ın Aktif Kadınları Derneği. İçişleri Bakanlığımızın da bir projesidir bu. Yani burada bir ilki daha gördük. Biz bu sahillerde, Doğu Karadeniz’de geziyoruz, böyle bir şey... Çok güzel bir hizmet veriyorlar. Buranın işletmesine özellikle de bu çay konusunda. Hocamız bu konuyla ilgili bir bilgi versin.

Siz buyurun.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR YÜKSEL KAN - Evet Sayın Başkanım, öncelikle isterseniz Dernek Başkanımız bu hikâyenin kısaca bir özetini anlatsın, ondan sonra teknik olarak birkaç cümle ilave ederim.

Buyurun.

ŞAVKADER BAŞKANI FATMA ÇELİK - Sayın milletvekillerim, Sayın Kaymakamım, Belediye Başkanım, DOKAP Başkanımız, çok kıymetli misafirlerimiz; Şavşat Kadın Derneği adına, sakin şehir Şavşat’a hoş geldiniz demek istiyorum öncelikle.

Hocamın da bahsettiği gibi, çok güzel bir projemiz zaten vardı ve ismi de “Sakin Şehir Şavşat’ın Aktif Kadınları”ydı. Bir projeye taçlandırmıştık derneğimizi. İkinci projemiz de bu “nego”ydu.

Şöyle anlatmak, kısaca özetlemek istiyorum: Bir avuç kızcıklıkla başlayan DOKAP’la tanışma hikâyemiz buralara kadar geldi. Çok kıymetli DOKAP Başkanımıza bu anlamda çok teşekkür ediyorum; Yüksel Hocama, Şeref Bey’e, önceki belediye başkanımıza ve şu anki Belediye Başkanımıza, kaymakamımıza, bize destek veren herkese çok teşekkür ediyorum. Özellikle ekibime çok teşekkür ediyorum çünkü gerçekten onlarla çok güzel yol katettik. Bu yola çıkarken amacımız kesinlikle “ben” değildi, hep “biz” olduk. Şavşat’ta yaşayan ev hanımlarına, özel insanlara, ihtiyacı olan, psikolojik, sosyal bir aktiviteye ihtiyacı olan, para kazanmaya ihtiyacı olan insanlara bir yol açmaktı hedefimiz. Bunu da ufak adımlarla başardığımızı düşünüyorum. Bu anlamda destek veren herkese çok teşekkür ediyorum.

Yöresel adıyla “nego” genel adıyla da “altın otu”, “ölmez çiçek” olarak bilinen bu bitkimizle öncelikle çay olarak Yüksel Hocam sayesinde tanıştık. İnşallah bunun yağını da yapmak istiyoruz, bunu kozmetikte de kullanmak istiyoruz ve desteklerinizi bekliyoruz. Bizi sizin gibi güzel bir ekiple, Türkiye Büyük Millet Meclisinin oluşturduğu bu kadroyla tanıştıran DOKAP’a çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Desteklerinizi bekliyoruz. Belki bir avucuz. Uzun yollar katedip buraya geldiniz. Burası gerçekten birçok anlamda ücra bir yer. Belki her şeye ulaşmak, nasıl diyeyim, bir şeylere ulaşmak çok zor ama biz gerçekten güçlüyüz, güçlü olduğumuzu hissediyoruz, sizinle hissediyoruz. Kendimize güveniyoruz, size güveniyoruz.

Çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Komisyon olarak biz de çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten bu gezimizin belki en anlamlı noktası burasıydı. Hem güzel bir hazırlık yapmışsınız, bizi güler yüzünüzle karşıladınız. Burada da tıbbi aromatik bir bitkinin ürün hâline dönüştürülmesinden ve insanların hizmetine sunulmasından çok mutlu oldum. Siz de bahsettiniz, özellikle DOKAP burada çok güzel işler yapmış. Karadeniz’e hizmetlerinin devamını diliyoruz. (Alkışlar)

Buyurun Hocam.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR YÜKSEL KAN - Değerli misafirler, bu güzel sakin şehrimizde bitkiden sağlığa giden o başarı hikâyesinde imzası olan o başarılı kadınlarımızı yürekten kutluyorum çünkü eğer bu konuları burada konuşuyor isek onların çok büyük bir emeği var dünden bugüne.

Bir güzel müjdeyi de buradan paylaşmak istiyorum: Ülkemizin sağlık sektörüne, fitoterapiye, şu anda aranıp da bulunmayan bir ürünü de standart bir ürün olarak şu anda sektöre kazandırma hizmeti veriyorlar arkadaşlarımız; son derece önemli bir kazanç bu. Çünkü İstanbul’da, Ankara’da, diğer kentlerimizde bu çaya ihtiyacı olan bir sürü insan bunu bekliyor, bu ürünü bekliyor. Neden? Çünkü şu elimde gördüğünüz çay, altın otu çayı, yerel adıyla “nego çayı” böbrek taşlarının düşürülmesinde kullanılan son derece önemli bir çay olup ve Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesinde de bu bitkiden şu anda taş düşürücü bir ilaç yapımına doğru giden bir çalışma var. Dolayısıyla Şavşat’tan bu çayla başladığımız başarı hikâyesi, aslında ülkemizin diğer bölgelerinde diğer çalışmalarla birleştiği zaman, insanlığa, ekonomiye gerçekten büyük bir hizmet olduğunun altını burada, huzurunuzda çizmek istiyorum. Bu projenin hayata kazandırılmasında emeği geçen başta DOKAP olmak üzere, ANG Vakfımıza, bütün emek verenlere, belediyemize, diğer STK’lere ve kamu kuruluşlarına, özel sektöre huzurunuzda ülkem adına çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Biz de çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, Bundan sonra hangi bize heyecan verecek bir durağa gideceğiz?

ERTUNÇ ERKAN BALTA (Artvin) - Alıç üretimi yapılan bir bahçeyi gezeceğiz.

Ben de ŞAVKADER üyesi arkadaşlarımı kutluyorum, teşekkür ediyorum böyle bir şeye öncülük ettikleri için. Aynı zamanda, onlara desteğini esirgemeyen, öncülük eden DOKAP’a ve ANG Vakfına da ayrıca teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki bu açtığımız kapı Şavşat’ta, bilhassa bizim Komisyonumuzun çalışma sahasında, tıbbi aromatik bitkiler sahasında, çok güzel şeylere öncülük edecek. Biz de sizin önünüzde karşılaşacağınız meselelerde her zaman yanınızda olacağımızı ifade etmek istiyorum. (Alkışlar)

Arkadaşlar, Şavşatlılar biliyorsunuz cennete giremeyecek, zaten cennette yaşıyorlar, biz Şavşatlı hemşehrilerimize öyle diyoruz ve arada cennete giden olursa da onlar da yabancılık çekmeyecek zaten cennet gibi bir yerden geliyor olacaklar.

Bugün Şavşat’ımızın güzelliğini heyetimize göstermiş olduk. Gerçekten çok memnun oldum. Şavşat hakikaten ülkemizde bana göre muazzam güzellikte bir yer; doğayı seven, bitkiyi seven her insanın mutlaka gelmesi, görmesi gereken bir yer. Şavşat sadece doğasıyla değil mimarisiyle de... Belki gittiğimiz bölgelerde fark etmişsinizdir, Şavşat ahşap mimari Türkiye’de ve dünyada özel bir mimaridir, Şavşat evleri de mimarisiyle mimarlık fakültelerinde özellikle ayrı bir ders olarak okutulur.

Bu bina da aynı zamanda iki yüz yıllık bir Şavşat evinin kopyasıdır mıdır diyelim veya projesi bire bir ona uygun yapılmıştır. Bu da yine bulunduğunuz evin maketidir. Ben bunu Başkanına hediye ediyorum. Aynı zamanda, Komisyon üyesi diğer arkadaşlarımıza da birer tane inşallah, Artvin’de takdim edeceğim.

Kapanma Saati: 12.40

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 13.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Şavşat Alıç Plantasyonu basın toplantısı)

BAŞKAN - Arkadaşlar, bugün gerçekten Artvin ilimizde, özellikle de Şavşat'ta hep ilkleri yaşıyoruz. Şu andaki bulunduğumuz sahada bu yörede yetişen doğal alıç ve kızılıçıklar yetiştiriliyor. Burada ANG Vakfımızın yani Ali Nihat Gökyiğit Vakfının DOKAP'la beraber ortaklaşa yaptığı bir proje var. Aynı zamanda Şavşat Belediye Başkanlığımızın da bu projede dahil var. Burada 2 dekar alıç ormanı kuruluyor. Arkasından, belediyemizin kiralamış olduğu yerlere de yine aynı şekilde şu anda mısır ve fasulye olan yerlere de alıç ormanı kurulacak ve buradan ortaklaşa yine -biraz önce dediğim gibi- Sakin Şehir Şavşat'ın Aktif Kadınları Projesi burada gerçekleştirilecek. Böyle bir sosyal proje ve burada biraz sonra da göreceğimiz tesisler var, daha önce de gördüğümüz tesisler var, o tesislerde buradaki ürünler işlenecek ve sertifikalı bir şekilde piyasaya sunulacak. Yani bizim yapmak istediğimiz de bu. Yani toplumsal bir proje, sosyal bir proje ve buraların kalkınması için ve tıbbi ve aromatik bitkileri ve burada özellikle yetişen bu bitkileri insanlığa sunmak. Yani çok güzel bir proje, inşallah burada hayata geçirildiğinde bu örnek olacak. Biz de Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Araştırma Komisyonu olarak raporumuza bunu da etkileyecek, Meclisin kayıtlarında duracak, diğer ilçelere de illere de örnek olacak.

Ben destek veren Vakfımıza, DOKAP'a ve yine aynı şekilde burada bu işleri takip eden, yeri kiralayan Belediye Başkanlığına ve Kaymakamlığına ve yöre vekillerimize ayrıyeten teşekkür ediyorum. Tüm kamu kurum ve kuruluşları da burada. Tarım İl Müdürlüğünden Orman Bölge Müdürlüğüne, Milli Parklar ve hocalarımız da burada, onlara da ayrıyeten teşekkür ediyorum.

DOKAP'la ilgili katkıda bulunmak isteyen...

Buyurun.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Biz DOKAP olarak, Doğu Karadeniz Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı olarak bir bölgesel kalkınma programı yürütüyoruz. Bu bölgesel kalkınma programı bir eylem planıyla yürüyor. Bu eylem planı bileşenlerinin arasında tarım sektöründe gelişmeyle ilgili bir başlığımız var. Bu başlığın altında tıbbi ve aromatik bitkilerin bu bölgede büyük potansiyeli olduğunu tespit ettikten sonra bu alana mutlaka müdahale etmemiz gerektiğini düşündük ve karar verdik, bunu bir devlet politikası hâline getirdik. Bugün bizim yürüten eylem planı çalışmalarını çerçevesinde bu projeye Şavşat'ta bir destekte bulunduk. Bu destekte bulunurken belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla, kadın derneğimizle, ANG Vakfımızla birlikte bu projeyi başlattık fakat bu proje sadece Artvin'e özel bir proje değil, bizim görev alanımız olan 9 ile yaygın biçimde, her ilin kendine özel bitkilerini destekleyici biçimde faaliyete geçirdik. Çok başarılı bir proje olacak diye düşünüyoruz. Gelecek yıl da bunun yaygınlaştırılmasıyla ilgili programa yeni kaynaklar tahsis etmiş durumdayız.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biraz önce bahsettiği gibi, her ilin bir ürünü olsun dedik. Nasıl şimdi gül, gül yağı deyince akla Isparta geliyor, Artvin deyince de bu kadar bitki çeşitliliğini, her ürünü öne çıkarma şansımız yok. Mesela Artvin deyince de burayı görünce söylüyorum, alıçla ilgili, kızılılıkla ilgili bir şey gelsin aklımıza, bunu yaygınlaştıralım. Yetiştirilecek muhit de buraysa destekleri verelim, örnekleri verelim, önümüzde dar boğazlar varsa aşalım. Artvin deyince ilk akla gelen ürün alıç olsun. Ama tabii, bunun yanında diğer ürünler yok mu, var, likapa da gördük Karagöl’ün orada veyahut da altın otu dedik, müthiş, markalaştırmışız, “nego” buranın içeceği.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Sayın Başkanım, biz yaklaşık beş yıldır bu alanda hangi ilde hangi bitkinin yetiştirilmesi gerektiğinin analizini yaptık, tespitini yaptık ve bu bitkileri ona odakladık yani. Artvin’de alıcı seçmemizin sebebi, altında yatan bilimsel çalışma.

BAŞKAN – Rize’de mesela yayla kekiği dedik.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Samsun’da salep.

BAŞKAN – Biraz önce bizim de milletvekili arkadaşımız aradı, oradan birkaç kişi de bizi yani heyeti beklemeye başlamışlar orada, onu göreceğiz. Yani her ilin, gerçi Bucak tarafında da salep çok yaygın ama biz her ilin ürünü çıkaracağız. Zaten bizim Komisyonumuzun bu teknik gezisinin amacı, “Doğu Karadeniz’deki bu illerin hepsini gezelim.” dememizin konusu da bu. Her ile gidip orada bunu gözlemleyip bir farkındalık yaratıp onun üzerinden devam etmek işimize.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF DR YÜKSEL KAN - Şimdi, Sayın Vekilim, burada özellik şu: Türkiye’de ilk defa tarım sistemine dâhil olmuş, organik sertifikalı bir alıç üretimi yapılıyor. Yarın Samsun’da yine Türkiye’de ilk defa ÇKS sistemine, tarım sistemine dâhil olmuş organik sertifikalı bir üretim yapılıyor. Diğer illerdeki, Burdur örneğindeki vesairedeki doğadan toplanıyor...

BAŞKAN – Giresun ve Ordu’da fındık önde de yani diğer bu odun dışı...

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Giresun’da taflan, karayemiş çok ön planda, bir değer olan bitki. Gümüşhane’de sarı kantaronumuz ön planda, Bayburt’ta tarhunumuz var, çok ön planda. Dolayısıyla her bir ile sizin az önce söylediğiniz gibi organik sertifikalı, Çiftçi Kayıt Sistemi’ne girmiş ve ekonomik değeri yüksek bu bitkilerin üretimini yaygınlaştırmak için bu çalışmalar yürüyor hızlı bir şekilde.

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Bölgenin çay ve fındığa mahkûm bir ekonomi olmaktan çıkarılmasını hedefliyoruz Sayın Başkan.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YİĞİT GÜRSES - Ben birkaç kelime söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Tabii ki buyurun.

Vakıf temsilcimiz...

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YİĞİT GÜRSES - Öncelikle, böyle bir projeyi düşünüp üreterek hem Türk halkına hem dünya halkına; Dünya halkının sağlığına fakat Türk halkının sağlığı ve ekonomisine katkı sağlayacak sosyal amaçlı bir proje. DOKAP bunu ANG Vakfı vasıtasıyla yürütmeyi tercih ettiği için DOKAP’a teşekkür ediyoruz. İlk adımlar atıldı, envanter çıkarıldı, bunlardan piyasa değeri yüksek olan seçildi, işte biraz evvel ifade edilen her şehirde falan. Bunlar ilk adımlar dolayısıyla ve güzel adımlar. Şu bulunduğumuz noktada bunun Türkiye’de tarımının yapılabileceği, üretilebileceğini gördük. Ama bunun seri hâlinde üretilmesi ve de işlenip paketlenip pazara sunulacak hâle getirilmesi lazım. Bu bir süreç. İlk adımlarını bugün buralarda görüyoruz, çok da mutlu oluyoruz ama bunun sonrası için Araştırma Komisyonumuza zannediyoruz ki hem yasal düzenleme açısından hem belki bu düzenlemeyi kuracak finansal desteği yaratma açısından birtakım düzenlemelere destek verecektir, yol açacaktır. Bu beklenti içinde biz Komisyona çalışmalarında başarılar diliyoruz.

BAŞKAN – Konuyla ilgili değil, bizim insanımızın -gözünden inanırız- geleneksel bir üretim şekli vardır, bir alışkanlığı vardır. Burada fındığa, çaya bağlı kalmış veyahut da yöresel ürettiği fasulyeyi, mısırı, onu görmüş atasından, onu devam ettiriyor. Sizin gibi böyle gönüllü vakıflar bu memlekette yetişmiş, memleketimizde kazanmış, dönmüş gelmiş kendi memleketine yine bir ayağında Ali Nihat Gökyiğit gibi kişilerin olması, yine devletimiz DOKAP diye bir şey kurmuş kalkındırmak adına. Bunlar birleşirse bir öncü olacak, bizim insanımızda gözünden inanır. Eğer burada bu kazancı sağlarsa millet yapmaya başlar ve havza bazında da bu üretimi yaptığımız zaman, il bazında da herkes üretmeye başlar. Yoksa başka türlü kimse kendi kafasına göre orada dağın tepesinde 2 dönüm alıç ekip başında beklemeyi yani bu şey etsin diye, yapmaz yani bunu, niye yapısın yani. “Malına değil, pazarına güven.” diye bir lafı vardır bizim Antalya Aksekillilerin, bir de bu ürünlerin pazarı olacak, bir kere. Ve olur. Niye? Çünkü burası çok doğal, organik yetiştirebileceğimiz yerler buralar. Yani dünyada böyle bir şey yok. Almanya’da organik bir ürün yetiştirme şansları yok yani. Artvin doğal, organik ve bu işin de bir hikâyesi olması lazım, her ürününün satması için, o hikâye de burada var.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. YÜKSEL KAN - Var, değil mi?

BAŞKAN – Var. Olay bitmiştir.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YİĞİT GÜRSES - Belediye Başkanımıza da bir teşekkür borçluyuz ANG Vakfı olarak. Örnek bir çalışma yapıyor, üretimden işlemeye kadar bir yolu çiziyor, bir hikâyeyi oluşturuyor. Bu inşallah diğer belediye başkanlarımıza veya ilgili illerdeki ilçelerdeki kuruluşlarımıza örnek olur.

BAŞKAN - Yani burada bu iş işlendiği zaman biz geçerken Ciritdüzü mesela, oraların falan hepsi bir bakmışsınız, bir gün böyle alıç bahçeleri, üretime başlanmış, tesisler kurulmaya başlanmış derken...

DOKAP BAŞKANI YUSUF MENGİ - Sayın Başkanım, zaten önümüzdeki yıllarda bu şeyi daha çok yaygınlaştıracamız, organik tarım olsun, diğer bu tür ürünler olsun yaygınlaştıracamız efendim.

ANG VAKFI TEMSİLCİSİ ÜMİT YİĞİT GÜRSES - Her şey hayalle başlar; bu, güzel hayal.

ERTUNÇ ERKAN BALTA (Artvin) - Zaten içinde bulunduğumuz alanda yapılan faaliyetle ilgili herkes bir şeyler söyledi. Ben Değerli Başkanımın son dönemlerdeki tarımın ne yöne evrildiği yönündeki düşüncelerine ilave olarak bir iki şey ekleyeyim sadece. Artvin’in o noktada öne çıkan tarafını söyleyeceğim. Malum, organik tarıma dönük son dönemde bütün dünyada bir yöneliş var, bir arayış var. Artvin şöyle bir avantaj taşıyor: Artvin’de belki arazi kıtlığından ötürü kimyevi gübrelemenin yapıldığı hiçbir yer yok, sahilde çay tarımı olan bölgelerin dışında iç bölgede neredeyse modern anlamdaki gübreleme hiç görmedi bizim topraklarımız. Dolayısıyla organik tarıma dönmek için hazır bir toprak yapısı var. O yüzden bu girişimler için de Artvin ideal bir yer.

Ben de son söz olarak DOKAP Başkanımızın şahsında DOKAP Başkanlığına, ANG Vakfımıza, Ali Nihat Gökyiğit’e, Değerli Beyefendi’ye, Belediye Başkanımıza, Kaymakamımıza; katkı sağlayan, destek olan herkese teşekkür ediyorum. Ama Ümit Bey’in de söylediği gibi desteğe de devam etmemiz gerekiyor. Bu, işin daha temeli gibi bir şey, daha inşaat devam edecek demektir.

Teşekkür ediyorum Başkanım sizlere de.

Kapanma Saati: 13.12

BEŞİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 17.00

BAŞKAN: İbrahim AYDIN (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Recep ŞEKER (Karaman)

SÖZCÜ: Refik ÖZEN (Bursa)

KÂTİP: Zemzem Gülender AÇANAL (Şanlıurfa)

(Çoruh Üniversitesi ANG Botanik Bahçesi)

SUNUCU - Sayın Valim, sayın milletvekillerim, Sayın Rektörüm, saygıdeğer hanımefendiler, beyefendiler, kıymetli basın mensupları; Artvin Çoruh Üniversitesi Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi'nin tanıtım programına hoş geldiniz.

Üniversitemiz Rektörü Prof. Dr. Sayın Fahrettin Tilki'yi konuşmalarını yapmak üzere arz ederim. (Alkışlar)

ARTVİN ÇORUH ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ PROF. DR. FAHRETTİN TİLKİ – Sayın Valim, Sayın Komisyon Başkanım, değerli milletvekilleri, değerli misafirler; öncelikle üniversitemize, botanik bahçemize hoş geldiniz diyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Çok kısaca, üniversitemiz ve botanik bahçesi hakkında bilgi vermek istiyorum.

Üniversitemiz 2007 yılında kurulmuş genç bir üniversite. Ancak temelleri 1992 yılında atılan Kafkas Üniversitesine bağlı Artvin Orman Fakültesiyle atılmış, daha sonra eğitim fakültesi -yine KTÜ'ye bağlı- birleşmiş ve 2007 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi adıyla üniversitemiz kurulmuş. Bugün 526 akademik personel ve 200 memurla hizmet veriyoruz. Yaklaşık 10.500 öğrencimiz var; merkez ve ilçelerde öğrencilerimiz eğitim ve öğretim görüyor.

Biz botanik bahçesi kurma fikrine yaklaşık beş altı yıl önce başladık. Artvin'de birçok yer aradık, en sonunda şu an içinde bulunduğumuz alana karar kıldık. Bu alan tüm olarak, tek bir parsel değildi. Yaklaşık iki üç yıldan beri değişik parselleri almaya çalıştık ve yaklaşık 200 dönüm araziye "Botanik Bahçesi" adı altında üniversitemize kazandırdık. Tabii, bu alanın üniversitemize kazandırılmasında özellikle eski milletvekilimiz, şu anki Cumhurbaşkanı Başdanışmanımız Dr. İsrail Kışla'nın maddi ve manevi çok destekleri oldu, kendisine çok teşekkür ederim. Yine, şu anki milletvekilimiz Erkan Balta, sağ olsunlar, bizlere çok destek verdiler. Biz bu alanın, botanik bahçemizin hem üniversitemiz hem ilimiz hem ülkemiz için büyük katkılar sunacağını düşünüyoruz.

Botanik bahçesinin yürütülmesi için ANG Vakfından çok büyük yine maddi ve manevi destek aldık. Onların desteğiyle botanik bahçesini kurma çalışmalarımıza da devam ediyoruz ve bundan dolayı da, buna istinaden Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak kurduk. Yine, bununla bağlantılı olarak geçen yıl -eski adıyla- Kalkınma Bakanına bir proje sunduk ve tıbbi aromatik bitkiler alanında ciddi bir maddi destek aldık ve üniversitemizde tıbbi aromatik bitkiler uygulama ve araştırma merkezini kurduk. Şu an onunla ilgili kuruluş aşamaları devam ediyor. Hem botanik bahçesi hem tıbbi aromatik bitkilerle ilgili araştırma merkeziyle birlikte hem ülkemiz hem de Artvin için güzel çalışmalar yapacağımızı düşünüyoruz. Tabii, bu botanik bahçesi ve bu tıbbi aromatik araştırma merkezini kurmadaki en büyük destekçimiz orman fakültesi. 1992 yılında temeli atılmıştı. Yaklaşık 50 akademik personel var. Tabii bir de Artvin'in doğal konumu. Türkiye'de en fazla bitki çeşitliliğine sahip olan il. Biz bu ikisini birleştirerek bunu Artvin'e ve ülkemize kazandırmak istedik. Tabii bunun gerçekleştirilmesinde bizim Botanik Bahçesi Uygulama ve Araştırma Merkezinden Özgür Eminağaoğlu Hocamızın çok büyük emeği var ve diğer akademik personelimiz, idari personelimiz çok büyük destek veriyorlar. Ben hepsine de çok teşekkür ediyorum. Yine, bu botanik bahçemizin

uygulanmasında, gerçekleşmesinde bizlere destek olan başta İsrail Kışla Milletvekilimiz, Erkan Balta Vekilimize, tüm siyasilerimize, Sayın Valimize, bütün akademik ve idari personele teşekkür ediyorum. Sizleri burada ağırlamaktan mutluluk duyduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.(Alkışlar)

SUNUCU – Konuşmalarından dolayı Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Fahrettin Tilki'ye teşekkür ediyorum.

Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Özgür Eminağaoğlu'nu Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesine ilişkin bilgi sunumu için davet ediyorum. (Alkışlar)

ALİ NİHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU – Sayın Valim, sayın milletvekillerim, sayın konuklarımız, değerli öğretim üyeleri, Artvin'imize hizmet eden kamu personeli, basınıımızın değerli mensupları; hepinize botanik bahçemize hoş geldiniz diyorum.

Bugün burada bulunan misafirlerimizin birçoğu uzun bir yol ve seyahat ederek buraya ulaştılar. Kendileri yorgunlar. Her ne kadar detaya girerek anlatmak istesem de olabildiğince kısa kesmeye çalışacağım. Umarım bunu başarırım.

Öncelikle Artvin'i heyetiniz ziyaret etmiş olsa da bazı göremediği alanları burada göstereceğim kısa bir tanıtım yapacağım, sonra Artvin bitkisel tür çeşitliliğiyle ilgili kısa bir detay, botanik bahçesinin bugüne kadarki kuruluş süreci ve devamında da Artvin'deki önemli tıbbi aromatik bitkilerle ilgili bilgi vermeye çalışacağım.

Artvin ilimiz yaklaşık 3.900 metre yükseklik farkıyla Türkiye'nin yükselti farkı en fazla olan illerinden birisi. Yine, Türkiye'nin sulak alanları açısından en zengin olan bölgesi, çok sayıda karagölümüz var, bunlardan Murgul, Şavşat, Borçka Karagöl ki bugün 2'sini ziyaret edebildik. Ayrıca, yüksek kesimlerde buzul göllerimiz var ki belki de Türkiye'nin en büyük göllerinden bir tanesi de yine Artvin'dedir. Bu göllere oldukça güzel doğa eşlik ettiği için diğer bölgelere göre oldukça avantajları var, çok sayıda derelerimiz ve çok büyük bir nehrimiz olan Çoruh Nehri'miz bizim bitkisel tür çeşitliliğimizi destekleyen unsurlar. Yani bir yerde yükseklik farkı ne kadar fazlaysa, bir yerde habitat çeşitliliği ne kadar fazlaysa, sulak alanlar ne kadar çoksa orada bitkisel tür çeşitliliğinin o kadar fazla olması bekleniyor. Şelaleler kentidir Artvin. Ayrıca iklimsel olarak 3 farklı iklimi barındırmakta ve Artvin'imize özgü fıstık çamları ve beraberindeki birçok Akdeniz kökenli bitki Artvin'de yayılış göstermekte. Burası aynı zamanda gen koruma ormanı olarak ilan edilmiş durumda, Fıstıklı Köyü'nde şehir merkezinde bir yer.

Artvin ilinin bitkisel çeşitliliğiyle ilgili Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün tüm Türkiye'de uyguladığı Biyoçeşitlilik Envanter Projesi Artvin'de de uygulandı. Bu çalışmayı koordine eden kişilerden birisiyiz. Benzer şekilde, DOKA desteğiyle Camili'nin doğal bitkileri ve Sayın İsrail Kışla Bey ve Sayın Milletvekilimiz Erkan Balta Bey'in destekleriyle Ziraat Bankasından destek aldığımız bir çalışma sonrasında "Artvin Doğa Bitkileri" kitabını hazırlayabildik ve bu çalışmalar sonucunda Artvin'in Türkiye'nin en zengin ili konumunda olduğunu tespit ettik. Burada bitkisel tür çeşitliliğinde -Sayın Başkanımız da her konuşmasında dile getirdiler memnuniyetle- Türkiye'nin en zengin ili konumundayız. 2.727 bitkimiz var. bunların 198 adedi endemik yani yalnızca bizim ülkemize ait, başka hiçbir ülkede olmayan, yalnızca Artvin'de olan türler. Onun haricinde, endemik olmadığı hâlde geleceği risk altında olanlar 300 adet ve toplam, Artvin'de, koruma önceliği olan 500 adet bitki türümüz var. Bu 500 türün 75'i küresel ölçekte risk altında, 123'ü Avrupa ölçeğinde, 300 adedi ise ulusal ölçekte risk altında görülüyor. Yansıda gördüğünüz gibi, diğer illerle mukayese ettiğimiz zaman Artvin tür çeşitliliği açısından Karadeniz'de en önde gelen il. Türkiye geneliyle mukayese ettiğiniz

zaman, zaman zaman Artvin’de Türkiye florasına göre 1.300 bitki türünün yayılış gösterdiği biliniyor. Biz ilk çalışmalarla bunu 1.800’e çıkarmıştık, daha sonraki çalışmalarda bu sayı 2.700’lere ulaştı. Diğer illerdeki sayılar, daha önce İstanbul 1’inci, Antalya 2’nciydi. Şu an son durumda Artvin 1’inci, Antalya 2’nci, İstanbul 3’üncü konumdadır. Bu bitkisel çalışmaları sürdürürken üniversitemiz bünyesinde uluslararası endekslere kayıtlı bir herbaryum kurduk sayın rektörlüğümüzün desteğiyle. Burada da 40 bine yakın bölgeden toplanmış örnekler bitki müzesi olarak herbaryum tekniklerine uygun olarak hazırlanmış ve saklanmaktadır.

Botanik bahçesi kuruluş sürecine gelince, bu kadar bitki türünün yayılış gösterdiği bir alanda bu bitkilerin ekonomiye kazandırılmasıyla ilgili TÜBİTAK destekli bir bilimsel çalıştay yaptık. Türkiye’nin ve yurt dışında birçok ülkenin genetik konusunda çalışan uzmanlarını Artvin’e davet ettik. Bitkisel çeşitliliği ekonomiye kazandırmak istiyorsak mutlak bir botanik bahçesi kurulması gereği fikri orada oluştu. Akabinde farklı ülkelerden ve Gürcistan’dan, Azerbaycan’dan ilimize davet ettiğimiz bilim adamlarına nerede botanik bahçesi kursak en iyisi olur diye bazı alanları gösterdik. Onların genel değerlendirmesi de botanik bahçesi için en uygun alanın şu an içinde bulunduğumuz alan olduğuydu. Bundan hareketle biz bu alanın botanik bahçesi olabilmesi için rektörlüğümüz bünyesinde süreçleri başlattık. Daha önce ERG inşaat burada, dışarıda göremediğimiz alanda, çok sayıda binasıyla hizmet veriyordu. Baraj inşaat süreci sona erince, ERG inşaat alanını terk edince buranın üniversiteye tahsisi gündeme geldi. Buranın üniversiteye tahsisi sürecini gerçekleştirmek için mutlak bir fizibilite raporu gerekiyordu. Valiliğimizin desteğiyle DOKA üzerinden -DOKA biriminin de desteğini aldık- bir fizibilite raporu hazırladık. Bu fizibilite raporu sonuçlarına göre hazırlanan rapora göre yaklaşık 20 hektarlık bir alana, 500 metre ortalama rakımı bu alanın, Akdeniz iklimi hâkim olan güneybatıdaki bu alana botanik bahçesi kurulabileceği fikri oluştu. Bu rapor eşliğinde üniversitemize, Millî Emlak Genel Müdürlüğüne başvurarak 24 parselde toplam ilk önce 160 dönüm yani 16 hektarlık bir alanın tahsisi söz konusu oldu. Bu arada DSİ Bölge Müdürlüğüne de teşekkür ediyoruz çünkü kendileri DSİ Bölge Müdürlüğüne ait şurada gördüğümüz mavi alanları da karşılıksız üniversitemize tahsis ettiler. Bu süreçleri koordine eden, başta Sayın Milletvekilimiz Erkan Balta Bey olmak üzere İsrail Kışla Bey’e ve Sayın Rektörümüze teşekkür ediyorum. Çok hızlı bir şekilde bu süreçler çözüldü çünkü çok zaman alan süreçler. Bu alanın tahsisinden sonra, ANG Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı, aynı zamanda TEKFEN Holding Yönetim Kurulu üyesi olan sayın büyüğümüz Ali Nihat Gökyiğit Beyefendi’ye bu konuyu açtık. Kendileri burada botanik bahçesi destekleme sürecini düşündüklerinde alana gelmek istediler ve alanı ziyaret ettiler. Alanın botanik bahçesi kuruluşuna uygun olduğuna karar verip destekleme kararı aldılar. İlk önce alanda yıkılmak üzere beton duvarlar vardı, onların yıkımıyla ilgili işlemleri başlattık çünkü kısmen heyelanlı bir bölgeydi. Akabinde burada var olan yansıda da gördüğümüz beton temellerin, molozların alandan uzaklaştırılma işiyle ilgili çalışmalar başlattık. Burada il özel idaresi genel sekreterliğinin birçok imkânını kullanmış olduk. Ayrıca çalışmaları hızlandırdık. Alanda toprak işlemesi yapıldı beton bloklar kaldırıldıktan sonra. Zeminde toprak ihtiyacı vardı. Artvin’de toprak bulmak çok zor, orman alanları içerisinde böyle bir yer bulmakta da zorlandık ama Saçınka bölgesinden yaklaşık 500 kamyon -2 bin ton galiba- bir toprak kütesini buraya taşıma şansı bulduk. Bunların bölgeye serilmesi, gübrenmesi süreçlerini gerçekleştirdik. Akabinde alanın güvenliği alabilmek için tel örgü ve ferforje uygulaması yaptık. Ferforje uygulamasında da üniversitemizin kendi ferforjelerini buraya naklederek kullandık, o da büyük bir ekonomik tasarruf oldu. Bu süreç içerisinde de botanik bahçesinin bir merkeze dönüşmesi için demin, Sayın Rektörümün de bahsettiği gibi, bir başvurumuz oldu. Ali Nihat Gökyiğit Botanik Bahçesi Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğü kuruldu, Resmî Gazete’de yayınlandı.

Yine alan üzerinde bulunan, demin yanından geçtiğiniz misafirhaneye işte şu bulunduğumuz toplantı salonu, şu prefabrikler, yine bu barajı yapan ERG İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Profesör Doktor Vural Erbilgin tarafından botanik bahçesi kuruluşa amacıyla üniversitemizde başlandı. Nihat Bey'in verdiği destekle biz peyzaj uygulama projeleri çizdirdik. Yapısal peyzaj, otomatik sulama, çevre aydınlatma, altyapı, yağmur suyu ve yeşil alan drenaj projeleri çizildi ve alanda belki de Türkiye'deki en büyük seralardan birisini kuracağız. Tıbbi aromatik bitkilerin alandan yetiştirildiği bir tıbbi aromatik bitkiler bölümü, ballı bitkiler bölümü, endemik bitkilerin taşındığı bir bölüm, etnografik bahçe, yem bitkilerinin yetiştirilip vatandaşa tanıtıldığı bir bölüm ve bölgede elma, armut, kiraz gibi türlerin çok gen kaynağı olduğunu düşündüğümüz için Artvin'in gen bahçesi kurmaya karar verdik. Yine bölgede çok sayıda gül türümüz var, onlardan biz gül türü ve bir tema alanı oluşturmaya karar verdik, böyle bir proje şekillendi. Yeşil alan drenaj projemiz, yağmur suyu projemiz, bitkilendirme projemiz, hepsi hazırlandı. Burada biz yaklaşık 20 hektar alanda 2 bin adet bitki türü yetiştirmeyi hedefliyoruz; bunlardan 400'ü nadir, 200'ü tıbbi aromatik bitki olmak üzere. Tabii, bitkiler kendini gösterinceye kadar alanın çekiciliği, alanın talep gören bir alan olabilmesi için yöresel evlerin duvara montajıyla ilgili, yöresel evler sergi alanı, etnografik bahçe planladık ve yöresel model evler oluşturularak bunlara yönelik modalitik modeller yapıldı. İşte böyle bir tema alanımız olacak. Kafelerimiz olacak gelenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere. Labirent bahçe, çocuk oyun alanları olacak. Gen bahçesi olarak yörenin ticari değer taşıyan meyve ve türlerinin yetiştirildiği, üzerinde çalışmaların yürütüldüğü bir bahçe düşünüyoruz.

Bir de şunu söyleyeyim: Bölgemizde, 2006 Uluslararası Zeytinyağı Yarışması'nda Çin'de, Uluslararası Zeytinyağı Konseyi tarafından Demirkent Köyü butko zeytininin ilk 4'e girdiğini biliyoruz. Bunun burada yetiştirilmesine de olanak sağlayacağız. Zaten Orman Bölge Müdürlüğümüz de bu zeytin türünün yetiştiriciliğine odaklanmış durumda, Tarım İl Müdürlüğümüzle beraber. Konaklama birimlerimiz olacak, bunların projeleri hazırlandı ve iki yıl sonraki görüntüsü bu olacak alanın ama belki yüz yıl sonraki görüntüsünü de dün Batum Botanik Bahçesinde gördünüz, yani oraya bugünden hedeflenmiş durumdayız.

Biz projeleri ihale ettik. Megaron firması çalışmalarına başladı. Alan çalışmaları devam ediyor, drenaj sistemleriyle ilgili çalışmalar hızlı bir şekilde devam ediyor. Orada polikarbondan oluşan, üç farklı iklimin olacağı, hangarı bulunan, 450 metrekarelik bir alana sahip bir sera projesiyle ilgili görüşmelerimiz sonuçlandı, pazartesi günü sanırım uygulamaya başlayacağız. İmar planımız yoktu, imar planımızı hazırladık ve imar planımız ayın 2'sinde il meclisinde onaylandı.

Zemin iyileştirmeleri, bizim alanımızın en büyük sorunu heyelan sorunuydu. Bunun için de aslında biz duvarların önüne set yapacaktık ama bunun çözüm olmayacağı fikri oluşunca zemine enjeksiyon yapma fikri ortaya çıktı. Bu projeyi de Nihat Bey'le paylaşınca onların da olumlu kararıyla yüklü bir miktar bütçe ayırarak tüm alanda belirlediğimiz noktalarda enjeksiyon işlemi yapılıyor, bitmek üzere.

Doğal gazla ilgili, doğal gaz alım sürecine başvuru yaptık. Doğal gaz bizim alanımızın ortasından geçiyordu. Sayın Rektörümüzün görüşmeleriyle bu, alan dışına çıkarıldı.

Bu arada uluslararası botanik bahçeleriyle iş birliğimiz devam ediyor, iş birliği anlaşmaları imzaladık. Tohum Değişim Programı kapsamında yaklaşık 30 farklı botanik bahçesinden 700'e yakın farklı türün tohumu bize ulaşmış durumda. Bunların önemli bir miktarı da Gürcistan'dan gelmiştir.

Bu arada bir yayın organı oluşturduk botanik bahçesine bağlı. Türk Biyoçeşitlilik Dergisi'ni kurduk 2018 yılında. Bu yıl, üçüncü yılı için, önümüzdeki yıl yayın hazırlıkları devam ediyor.

Tabii, botanik bahçesinin inşaatı bittiğinde alana getireceğimiz bitkilerin oluşması gerekiyordu. Bunun için de 2018 yılından beri orman fakültemizin serasında, Ormancılık Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğüne bağlı orası -Sayın Dekanımıza ve Müdüremüze teşekkür ederim, bütün

olanaklarını bize sundular, Sayın Rektörümüze de teşekkür ederim bu konuda- yaklaşık 35 bine yakın bitki türünü burada yetiştirme şansı bulduk, çit bitkileri ve sarılıcı bitkiler başta olmak üzere, tıbbi aromatik bitkiler veya endemik veya yem bitkileri parsellerine aktarılacak bitkilerimizin çoğu şu an yetiştirilmiş durumda. Zaman zaman ziyaretler ve denetimler gerçekleşiyor, Sayın Erkan Balta Beyefendi ve Ümit Beyler, ANG Vakfı temsilcileri geliyorlar, bu bizi memnun ediyor. 2018 yılında ilk botanik bahçesi tanıtım toplantısını yaptık, 23 Ağustosta da bir temel atma törenimiz olmuştur fidan dikme şeklinde. O tarihten 23 Ağustosa kadarki botanik bahçemizdeki gerçekleştirmeleri anlatmış olduk şu ana kadar. Sayın Ali Nihat Gökyiğit Beyefendiyi görüyorsunuz yansıda. Kendisi botanik bahçesi için maddi ve manevi desteklerini sürdürmektedir. Botanik bahçesine ilişkin bütün konulara şahsen ilgi duymaktadır. Kendilerine desteklerinden dolayı, ilgilerinden ve yol gösterici fikirlerinden dolayı şahsım, üniversitem ve tüm Artvin adına teşekkür ediyorum.

Bu arada, Ümit Gürses Beyefendi ve Turgut Gökyiğit beyefendiler de zaman zaman burayı ziyaret ederek hem fikirsel hem diğer konularda bizlere değerlendirmelerde bulunuyorlar. Kendilerine de ayrıca burada teşekkür etmek istiyorum.

Bu arada, Sayın Rektörümüzün bahsettiği, tıbbi aromatik bitkiler ve gen kaynakları araştırma laboratuvarı kurulma çalışmaları da üniversitemiz bünyesinde başlatıldı. 2019 yılında Artvin Çoruh Üniversitesi Tıbbi Aromatik Bitkiler Araştırma ve Uygulama Merkez Müdürlüğü kuruldu. Kalkınma Bakanlığına yapılan başvuruda üniversitemize 13 milyon 300 bin lira civarında bir destek sağlandı. Bu desteğin 6 milyon lirası kullanıldı, 7 milyon 300 bin lirası da önümüzdeki 2020 yılına kadar kullanılacak. Burada oluşturulan laboratuvar da tıbbi bitkilerin ve aromatik bitkilerin -yansıda gördüğümüz gibi- tıbbi bitkilerin yağ, uçucu yağ ve diğer sekonder bileşikleri izole edilebilecek ve antibakteriyel, antiviral ve antioksidan olabileme potansiyelleri araştırılacak. Aromatik bitkiler için de yine aroma verici maddelerin izolatlarında aktif madde taramaları yapılabilecek.

Bölgemizin önemli tıbbi aromatik bitkileriyle ilgili de kısaca, fırsat bulmuşken bilgi vermek istiyorum. Artvin’de yayılış gösteren 2.700 bitkinin 372 adedi tıbbi aromatik özellik göstermekte. Türkiye’de tıbbi aromatik özellikle olan bitkilerin ortalama sayısının 500 olduğu düşünülünce, bu oldukça yüksek bir rakam. Biz bölgede yaptığımız çalışmalarda tıbbi aromatik öncelikte olan türler nelerdir, bunların listelerinin hepsini Orman Bölge Müdürlüğü ve Doğa Koruma ve Millî Parklarla koordineli bir şekilde yaptık. Son yaptığımız çalışmalarda yaklaşık 34 bitkinin tıbbi aromatik özellikleri yönünden alanda, Artvin’de üretime konu edilmesi veya ön plana çıkarılması gerektiği kanaati oluştu. Bunlar öncelik sırasına göre listelenmiş durumda. 372 bitkinin kullanılan kısımlarına göre bir sıralamasını, dağılımını verdik. Yine, kullanım amaçlarını listeledik. Bunlardan arı bitkisi, yaptığımız çalışmalarda, Artvin’de ballı bitki dediğimiz tür sayısı 260 civarında. Bu da çok büyük bir rakam. Yem bitkisi olan sayı 159 ki yine çok büyük rakam. Yayla bölgelerinde büyük sorun yem bitkilerinin tahrip olup istilacı türlerce işgal ediliyor olması. Yine, tarım il müdürlükleri aracılığıyla bu yem bitkilerinin mera alanlarına kazandırılması planlanıyor.

Bölgemizin en önemli bitkilerinden birisi kardelen bitkisi. Ticari değeri çok yüksek, Alzheimer hastalığının tedavisinde yararlanılan bir tür. Yalnızca Artvin’de bulunuyor bu bitki bir de Gürcistan’da, bu yönüyle çok önemli. Zambaklarımız, kesme çiçekçiliği açısından önemli ama soğanlarından böbrek ve akciğer desteği olan ilaçlar üretiliyor. Yine, bugün konu olan alıç... Türkiye’de 17 alıç türü var. Bunların 8 türü Artvin’de doğal yayılış gösteriyor, bir tanesi de Ardanuç ilçemize özgü olan bir alıç türü. Alıçtan kalp güçlendirici, tansiyon düşürücü, damar sertliğini tedavi eden ilaçlar yapılıyor. Bölgede doğadan toplanıp meyvesi kurutulmuş olarak kullanılabilen bir bitki, önemsenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Kantaron bitkisi dünyada ticari değeri en yüksek olan bitki, yıllık 170 milyon dolar civarında bir ticari değeri var. En çok yayılış gösterdiği illerden birisi Artvin. Yine, timus, kekik, dağ çayı olarak biliniyor, bu bölgemizde çok fazla var... Taxus bitkisi Orman Bölge Müdürlüğümüzün şu

an envanterini yaptığı bir tür porsuk ağacı, taxol diye bir madde var içerisinde, kanser tedavisinde kullanılıyor. Bir serum filtresi 7 bin dolar. Bu bitkinin bu bölgedeki envanteri yapılırsa bu konuda önemli bir çalışma olabilir. Bu da özellikle antiviral grip tedavisinde veya gribin bulaşmasını önleme amaçlı kullanılan türlerden birisi cistus, çayını bile yaparsanız, boğaz hastalıklarını, üst solunum yolu enfeksiyonlarını koruyan bir tür. Bu da bölgemizde, Akdeniz kökenli olmasına rağmen bölgemizde yayılmış gösteriyor, önemsizmesi gerekiyor bunun. Soğanları pişirilerek yendiği zaman özellikle detoks etkisi var, akciğer detoksı yapan bir bitki. Görsel, dekoratif soğanları, yumruları paketlenerek ticarete konu edilen tulipalarımız var yine bölgede.

Şimdi, benim aslında burada vurgu yapmak istediğim bir konu var. Türkiye’de tıbbi aromatik bitkilerden ticari gelir elde edilirken bir eksiklik görüyorum. Bu, zaman zaman başka mekânlarda da ortaya konuyor olabilir ama ben tekrar etmek istiyorum. Şimdi bir bitkiyi ham hâldeyken ticarete konu ettiğiniz zaman bunun isimlendirilmesinin ne olduğu, hangi bitki olduğunu iddia etmek çok kolay ama bitki hava aldığı zaman, toz hâline geldiği zaman onun hangi bitki olduğunu ortaya koyamıyorsunuz, satışa konu ettiğiniz zaman çer çöp fiyatına satıyorsunuz. Oysa, özellikle GenBank veya... Çin’in kendine uygun bir gen bankası var. Oraya bitkilerin kloroplast DNA’larında gen bölgelerinde yapılan çalışmalarla bir DNA barkot oluşturuluyor. Siz ufalanmış olan bir bitkinin DNA analizini yaparak onun adının ne olduğunu ispatlayabiliyorsunuz. Türkiye’deki tıbbi aromatik tüm bitkilerin tamamının DNA barkodlarının oluşturulması lazım. Bu şekilde, kaçakçılığa konu olsa da, sınırda yakalansa da bir bitkinin hangi tür olduğu konusunda hiçbir endişe kalmayacak ya da satışa konu ettiğimiz bitkinin hangi tür olduğunu ispatlayabileceksiniz. Bu konu eksik olduğu için ülkemizde ticari olarak yeterli miktarda yararlanma söz konusu olamıyor.

Onun dışında, bizim botanik bahçemizde ekonomik değeri yüksek olan egzotik bitkilerin Artvin’e adaptasyonu ile ilgili sorunları inceleyeceğiz, araştıracağız. Botanik bahçesinde bölgeye özgü çok az popülasyonu olan türlerimiz var. Bunları analiz etmek için kilolarca toplamak gerekiyor. Doğadan toplamak bitkilerin geleceğiyle ilgili neslini riske ettiği için bu bitkileri toplayacağız, yeterli miktarda üreteceğiz, ondan sonra araştırmaya konu edilebilir bir duruma getireceğiz. Sertifikalı, tohum, meyve, fidan ve diğer bitkisel üretim malzemeleri halka sağlanabilecek. Bu amaçla fidanlık kuracağız. Yine, zamansız, kontrolsüz aşırı ve tekniğine uygun olmayan toplamlar var bölgede. Bunlarla ilgili bilgilendirme toplantıları yapacağız. Bunun sayesinde, kontrolsüz, uygun olmayan yöntemle yapılan toplamlar sonucu oluşan kayıpların önüne geçeceğiz. Yine, bölgede nerede, hangi bitki üretime konu edilmeli, nerede hangi bitki yetiştirilmeli gibi çalışmaları yaparak havza bazlı ürün desteğini oluşturma çalışmalarını burada yürüteceğiz. Yine, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) kaynağıyla bölgede 5 tane köy... Artvin’de eko köy olma yolunda diye bir projemiz var. Bölgedeki eko turizm potansiyelini araştırırken şunu gördük: Köylerimizde çok bol miktarda elma, armut, kiraz, vişne bahçeleri var ama bunların ekonomiye kazandırılmasında bir sorun var. Bunun nasıl çözüme kavuşturulacağı da bekleyen bir sorun. Bu konuda güzel çalışmalar yapılabilir.

Bölgemizin en büyük sorunlarından birisi de bitki kaçakçılığı. Sınır bölgesiyiz. Biz bitkilerimizi korusak bile, takip etsek bile ortak bitkilerimiz Gürcistan’da var. Gürcistan’da bitki kaçakçılığıyla ilgili yeterli çalışma yapılmadığı için, bizden kaçırmasalar bile Gürcistan’dan kaçırdıkları için bitkileri, ortak bir bitki koruma eylem planı oluşturmak lazım Gürcistan’la birlikte hareket edecek şekilde. Bölgede bu tıbbi aromatik bitkilere yönelik böcek zararlıları had safhada. Bununla ilgili çalışmaları izlemek lazım.

Evet, sunumum bu kadar. Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum. Umarım çok zamanınızı almamışımdır. (Alkışlar)

Sorusu olan var mı?

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) - Sunumunuz için çok teşekkür ederim.

Her şey bitirilip de bahçe hizmete sunulduğu zaman bu birimleri çalıştırma maliyeti ne kadar olacak?

ALİ NİHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU – Şimdi, bizim bu yönde bir tahminde bulunma şansımız çok olmadı ama komşu ülkedeki botanik bahçesiyle ilgili zaman zaman yaptığımız değerlendirmelerde orada 70 ila 120 kişi arasında değişen bir çalışan olduğunu, işte yani buna göre de maliyet hesaplanmasının yapılması gerektiği, bunun altındaki rakamların sayısal olarak yeterli olmayacağını söylüyorlar ama bizim alanımız daha küçük yani oranın beşte 1'i kadar. Dolayısıyla, orada 100 kişi çalışıyorsa burada 20 kişi çalışabilir. Bu çalışan kişilerin sürekli değişmeme koşuluyla İŞKUR üzerinden, üniversitede sözleşmeli çalışan personel üzerinden sağlandığı takdirde botanik bahçesine belki bir maliyeti de oluşmayabilir.

Buyurun.

ARSLAN KABUKCUOĞLU (Eskişehir) – Teşekkür ederim.

ALİ NİHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU – Buyurun.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Bu “Enjeksiyon metodu uyguladık.” dediniz. Bunların ilerleyen dönemde o bitkilerin kökleriyle ilgili bir sıkıntı oluşması...

ALİ NİHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU – Hızlı geçtiğim için ayrıntı veremedim, şöyle: Biz enjeksiyon sistemini 20 metre aşağıdan başlayarak uyguluyoruz. Son 8 metreye varınca durduruyoruz yani aslında beton blokların altındaki boşlukları doldurma amacıyla. Beton bloklarımız yaklaşık 8 metre ve son blok seviyesine gelince enjeksiyon işlemi durduruluyor. Yani bitkiler için sorun olmayacak seviyelerde bırakmaya çalışıyoruz. Tüm alanda uyguluyoruz, belli bir hat üzerinde uyguluyoruz. Birbirine bağlantılı beton blok oluşturmaya çalışıyoruz zemin içerisinde, bu da kayma ve heyelan durumunu engelleyecek sanıyorum. Yani kök sistemlerini etkileyebilir.

RECEP ŞEKER (Karaman) - Bir de buna benzer bir projeyi ben de ilim için hazırlatmıştım da orada gelenlerin sosyal aktivite olarak yapabileceği, mesela çocuklar, engelliler için de onların ekim dikim yapabileceği bir alan ayırmıştık, gelenlere de bir hem eğitim olsun hem de vakit geçirsinler diye. Aynı zamanda oradaki o kafe gibi yerlerde de mesela özellikle tıbbi aromatik çayların servis edildiği bir şey planlamıştık. Bu da bir fikir olabilir.

ALİ NİHAT GÖKYİĞİT BOTANİK BAHÇESİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRÜ PROF. DR. ÖZGÜR EMİNAĞAOĞLU – Teşekkür ediyorum, çok doğru.

Biz de gen bahçesi oluşturup hani orada ürettiğimiz meyveleri bu kafelerde satmayı düşünüyoruz ama ne kadar başarılı oluruz bilemiyorum ama teşekkür ediyorum.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

SUNUCU - Konuşmalarından dolayı Değerli Hocamız Profesör Doktor Sayın Özgür Eminağaoğlu'na teşekkür ediyorum.

Şimdi, Komisyon Başkanımız Antalya Milletvekili Sayın İbrahim Aydın Beyefendiyi ve kendilerini plaket takdimi için üniversitemiz rektörü Profesör Doktor Sayın Fahrettin Tilki'yi arz ederim.

Buyurun efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN – Çok kıymetli “en”lerin şehri, göğe yakın toprakların Valisi, çok değerli Komisyon üyelerimiz, milletvekillerimiz, çok değerli hocalarımız ve şehrimize, Artvin’imize hizmet eden bürokratlarımız, sevgili öğrenciler; öncelikle hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Geçmiş Cumhurbaşkanlarımızdan -Allah rahmet eylesin- Süleyman Demirel’in bir sözü vardı: “Eğer geç kalınmış bir toplantı varsa, orada sinir küpü olmuş insanlar var, o toplantıdan fazla hayır çıkmaz ve onları ikna etmek çok zordur.” demişti. Biz saat dörtte geleceğiz demişiz buraya, beklettik, öncelikle bekleyenlerden özür diliyoruz.

Tabii ki Artvin “en”ler şehri, biz Tıbbi Aromatik Bitki Araştırma Komisyonu olarak da burayı özellikle seçtik. Komisyonumuzla ilgili bilgi verirsem, 5 partinin de önergesiyle kurulmuş bir Komisyon. Tabii, Komisyonumuz listesine baktığımız zaman, 4 hekim, 3 eczacı, 2 orman mühendisi ve 1 gıda mühendisi, 1 de hukukçu bulunmakta. Ne alakası var dersenez, tabii Artvin Milletvekili olunca, Artvin’in gücü ve kendisinin istediğiyle bir hukukçunun da bu Komisyonda olduğunu gördük. Ve ne kadar da Komisyon kurulurken haklı olduğunu da burada görmüş olduk.

Tabii, bir üniversitenin böyle bir botanik parkının olması çok güzel bir uygulama. Çünkü, Artvin deyince aklımıza yıllar önce kurulmuş orman fakültesiyle başlıyor. Tabii, Zeki Hocamız da bizim meslektaşımız, orman mühendisi kendisi, ondan dolayı da isabetli bir karar verilmiş. Tabii ki hayırseverimiz Ali Nihat Gökyiğit, Artvin’in yerlisi olan birisi, işte ülkemize büyük katkılarda bulunmuş, zenginliği olmuş ve büyük vakıf kurarak büyük destekleri var yani özellikle Camili’de. Tabii, kimi hayırsever cami yaptırdı kimisi Camili’yi koruma altına alır, onun da yetkileri burada. Böyle güzel bir destek olunması... İyi düşünülmüş bir proje.

Evet, biz hemen hemen yirmi dört saattir Artvin sınırları içerisindeyiz. Çok yorulmadık ama yorulduysak da hissetmedik, çok yoğun bir program oldu. “En”lerini gördük yani “en”ler şehri Artvin. İşte en fazla gölü olan, iki tanesini görebildik, Borçka, Şavşat Karagöl’ünü görebildik. En fazla şelalesi olan ve endemik bitki çeşitliliği olarak da en fazla olan ilimiz. Benim de şehrim olan Antalya’yla yarışıyor, zaman zaman Antalya önde, bir numara oluyor, zaman zaman Artvin oluyor. Gerçekten çok zenginliği olan bir ilimiz.

Bu çalışmalarından bugün daha da çok şey öğrendik. Her gittiğimiz yerde, özellikle bugün Şavşat’ta gördük ki, orada, her ilin bir ürünü olsun diye, DOKAP’la ilgili böyle bir çalışma var, her ilin bir ürünü olacak. Burada alıç tesislerinin kurulması ve orada organik olarak hemen yetiştirip hem de kırsal kalkınmaya katkısı olacak, anında oradaki tesislerde de bunlar işlenecek ve markalı olarak, organik olarak tüm insanların hizmetine sunulacak, bu şekilde bir çalışma. Burada tabii çok fazla bitki çeşitliliği var ama ekonomik değeri çıkan ve buranın kalkınmasına katkıda bulunanları öne çıkarmak lazım. Bunun bir tanesi alıç olabilir. Isparta’yı hep örnek veriyorum, Isparta deyince akla gül ve gül yağı geliyorsa Artvin denince de burada hemen akla alıç gelsin, işte Rize için dağ kekiği gelsin, likapra Trabzon, Samsun salep, gibi böyle, bu Doğu Karadeniz’de de bu şekilde olacak.

Evet, ben fazla uzatmak istemiyorum. Gerçekten bu çalışmalar çok güzel olmuş. Dün işte dar vakitte Batum’a geçtik; bu Komisyonun mutlaka oradaki botanik parkını görmesi gerekiyordu. Adamlar 1881’de başlamışlar, 1900’lü yılların başında, yüz yıllık dünyanın en iyi botanik bahçelerinden birisi. Burası oranın beşte 1’i olan bir alan, orası 107 hektardı, burada 20 hektar civarında ama burası hem bilim olarak deneme alanlarımız olacak Orman fakültesinde okurken de hemen yerinde, anında görecekler burada hem de turizm için büyük bir hizmet olacak. Yani nasıl biz “İlle görmeden dönmeyiz.” dedik, özellikle de Milli Parklar Genel Müdürlüğü yapmış ve Artvin’imize büyük hizmet vermiş Ankara Milletvekilimiz Nevzat Ceylan Abimiz de burada, dedi ki: “Buraya gelmişken Batum’u görmeden dönmek olmaz, mutlaka geçmemiz lazım.” Öyle bir durum gelecek ki bir gün Artvin’e geldiğiniz zaman, bırak Artvin’e, Trabzon’a gelen, Doğu Karadeniz’e gelen herkes bu botanik bahçesini görmek

için buraya gelecek. Dün biz sorduk, gelir olarak, 400 bin civarında ziyaretçinin geldiğini söylediler ve büyük geliri var yani. Onun için, burası çok isabetli olmuş. Zaten Artvin gerçekten çok zengin bir bölge, eğitim seviyesi yüksek bir yer, her ne kadar işte “en”ler şehri derken de eğitim şehri de olarak burası kalkınacak turizmin yanında ve buranın da çok büyük katkısı olacak. Yani bırakın Karadeniz’e geleni Türkiye’ye gelenin bu botanik bahçesini ziyaret etmeye geleceğine ben inanıyorum şu anda. Herkes üzerine düşeni görevi yapmış. Tabii, ben, Erkan Balta Bey Vekilimizle aynı Komisyonda da görevliyiz, onun gözünün içine bakıyorum yani bizim süremiz bitti mi bir günde? Eksik kalanlarımız da var tabii Macahel’e gidemedik, Camili’ye gidemedik, onda alacağımız var “sisli” dediler “uzak” dediler götürmediler ama bir dahaki sene geleceğiz inşallah. Bu vakıf da bizi oraya davet ediyor. Herhâlde buradan ayrılacağız.

Genel olarak yani gerçekten yirmi dört saat gibi kısa bir sürede “en”ler şehri olan Artvin’e hızlı bir şekilde ziyarette bulunduk. Komisyon adına, burada bizi güler yüzle karşıladıkları, bu zenginlikleri gösterdikleri için hepsine ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Üniversitemize, meslektaşına, rektörümüz huzurunda hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Yani bizim bir türlü buradan bağımız da bitmedi. İşte, 1970’li yıllarda -benim idolüm olan diyeyim- Adil Aydın... Ben ikinci nesil ormancı, ikinci nesil siyasetçiyim, Hasan Ekinci –tabii, onu da anmadan geçmeyeyim burada- Borçka Orman İşletme Müdürüyken amcam Adil Aydın onun Çifteköprü Bölge Şefi, eski adıyla işletme şefiydi, İşte, yıllar sonra biz geldik gittik ormancı olarak buralara. Hatta kardeşimin oğlu yani yeğenim, babamın adı, Şevket Aydın da orman fakültesinde okuyor burada yani Artvin’le bağımızı da hiç kesmedik. O da üçüncü nesil ormancı olacak burada, bakalım. Tabii ki siyaset farklı bir şey, ben daha olmaya çalışıyorum, olamadım hâlâ. Onun için, Artvin, bizim için çok önemlidir, Komisyonumuz için çok önemlidir.

Hepinize tekrar ayrı ayrı, yani özellikle güvenlik kuvvetlerimize, bize öncülük yaptılar, gezdirdiler yani herkese ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Yani özellikle çok etkilendiğim mesela Şavşat Kadın Derneğinin Sakin Şehir Şavşat’ın Aktif Kadınları Projesi müthiş bir çalışma yani orada bir ürün orta yere çıkarmışlar. Yani her adım ve her saniyemiz çok değerli geçti. Onun için, katkıda bulunan herkese teşekkür ediyorum, hayırlı akşamlar diliyorum ve biz de her zaman Komisyonumuz olarak ve şahsım olarak da Artvin’imizin emrindeyiz.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

Kapanma Saati: 17.43

